

Comparing Effects of US Sanctions against Iran and Venezuela during Donald Trump's Presidency and Analyzing Economic Impacts

Malek Avaride*^{id} | Ali Bagheri Dolatabadi**^{id} | Seyed Aghil Hoseini***^{id} |
Reza Dehbanipour****^{id}

Extended Abstract

1- Introduction

Sanctions are a component of the dominant diplomacy in the contemporary world. In fact, the different countries employ sanctions as a means to advance their interests in foreign policy. The United States of America has consistently used sanctions as a method of addressing countries that do not align with its interests. The Islamic Republic of Iran and Venezuela are among the countries sanctioned by the US. Since the onset of the Islamic Revolution of Iran in 1979, the United States has sanctioned Tehran, citing various reasons such as the alleged support for terrorism, violation of human rights, and attempts at acquiring weapons of mass destruction. After years of negotiations and diplomacy between Iran and the world powers, the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) was finally signed in 2015. As a result, some US sanctions against Iran were lifted. However, following Donald Trump's election as the president of the US and his withdrawal from the JCPOA, an order was issued on May 8, 2018 to re-impose sanctions against Iran.

Another country under the US sanctions is Venezuela. In fact, the US sanctions against Venezuela began during the presidency of Hugo Chávez and intensified in 2014 with the allegations of corruption and misuse of Venezuelan financial resources. With the election of Nicolás Maduro as the president of Venezuela in 2018 and the beginning of protests against his way of governing the country, the US stepped up its sanctions against this South American country. Donald Trump, who had previously declared his support for Maduro's protesters, attempted to impose restrictions on Maduro's administration in the political, economic, and social spheres by issuing sanction orders, bills, and laws. The simultaneous imposition of sanctions against Iran and Venezuela raised the following questions: What are the similarities and differences between the sanctions imposed on these two states? Additionally, what impacts have these sanctions had on their economies?

2- Theoretical Framework

Sanctions are classified as limited, moderate, or extensive actions based on their scope and as economic or non-economic decisions in terms of content. Sanction theorists frequently assess the economic impacts of sanctions within the realm of macroeconomic indicators, which encompass factors such as inflation and currency rates, export and import rates, economic growth, unemployment and employment rates, and other significant economic indicators. Furthermore, sanctions can have non-economic impacts on the target country, directly and indirectly affecting its cultural, political, and social values. This study analyzes the economic impacts of the sanctions imposed on Iran and Venezuela with a particular focus on the foregoing categories of sanctions. The key aspect of sanctions is the process by which they can prove effective. In other words, what measures should be taken to enhance the effectiveness of sanctions? In this regard, a conceptual

---

* Ph.D Candidate in Political Science, Dept. of Political Sciences, Faculty of Humanities, Yasouj University, Yasouj, Iran.

** Associate Professor of International Relations, Dept. of Political Sciences, Faculty of Humanities, Yasouj University, Yasouj, Iran. (Corresponding Author), abagheri@yu.ac.ir

*** Assistant Professor of Economy, Dept. of Economics, Faculty of Humanities, Yasouj University, Yasouj, Iran.

**** Assistant Professor of Political science, Dept. of Political Sciences, Faculty of Humanities, Yasouj University, Yasouj, Iran.

framework was developed in this study to identify several factors that affect the effectiveness of sanctions. These factors include the number of allies of the sanctioning state, the degree of focus on vulnerable areas of the target state, the experience and adaptability of the target state to the applied sanctions, and the type, content, and intensity of sanctions.

3- Methodology

This research adopts a comparative approach, which is a scientific inference method that involves systematically juxtaposing similarities and differences among social phenomena, whether for descriptive or causal purposes. Moreover, an analytical-explanatory method was used for data analysis, and a desk method was adopted for data collection. The necessary data including the laws of the US Congress and the executive orders of the US President were extracted from electronic databases. The effects of the sanction laws on the political and economic systems of Iran and Venezuela were then clarified through publications and economic data showcasing the economic situations against these two countries.

4- Results and Discussion

According to the results of analyzing the economic statistics of the two countries presented in the above table, Iran encountered a decline of 47.9% in its daily petroleum production, whereas Venezuela witnessed a more substantial decrease of 76.9%. In the realm of exportation and importation, Iran experienced a decline of 47.5% and 15.3%, respectively. Similarly, Venezuela encountered a decrease of 48.5% and 44.7% in these areas, respectively. Regarding foreign investment attraction, Iran experienced a decline of 53.86%, whereas Venezuela suffered a more significant decrease of 60.67%. Additionally, the inflation rate in Iran had a significant surge of 277%, whereas it skyrocketed by an astonishing 114,000% in Venezuela compared with the pre-sanction period. In fact, Venezuela is experiencing the highest inflation rate in the Western Hemisphere. Regarding the unemployment rates of the two nations, the situation is somewhat complex. The unemployment rate in Iran only experienced a minimal change in comparison with the period before sanctions. However, in the case of Venezuela, this rate surged by 22.2% compared with the pre-sanction era. In addition, the Iranian rial's value against the US dollar decreased by nearly 303%, whereas the bolivar's value declined by 149%. Lastly, Iran's economic growth reduced by 235.1% as a result of the sanctions, whereas Venezuela's economic growth decreased by 47%.

Upon the careful analysis of the legislative measures enacted by US Congress and the executive orders issued by the US President, alongside a comprehensive assessment of the economic conditions prevailing in both nations subsequent to the implementation of sanctions, there are evidently notable resemblances in the nature and substance of the sanctions imposed on Venezuela and Iran. However, the adverse outcomes of these sanctions have had more pronounced impacts on Venezuela than on Iran. In relation to the subjects and substances of sanctions, it has been observed that the sanctions imposed on Venezuela primarily focus on industrial sectors such as petroleum, mining, shipping, government officials, and to a certain extent, the banking industry. Regarding Iran, in addition to these areas, financial, nuclear, and military sanctions have been affected. Furthermore, Venezuela has faced sanctions imposed by the US Congress and the US Treasury as well as several European and American states. In the case of Iran, however, the US Congress has been less involved, and there are no multilateral sanctions in place against Tehran.

Regarding the rationale behind imposing sanctions on the two nations, it is evident from the findings that Iran has consistently faced allegations of engaging in destabilizing actions in the Middle East, engaging in perilous military endeavors, and pursuing nuclear activities, among other concerns. Nevertheless, Maduro's administration has faced allegations of corruption, repression, and violations of human rights. Simultaneously, it is important to acknowledge that corruption, mismanagement, censorship, and internal repression have consistently served as justifications for implementing sanctions on both nations.

5- Conclusion and Suggestion

According to the analysis of alterations in diverse economic domains including daily petroleum production, export and import activities, foreign investment influx, inflation rates, and other

323 Comparing... (Malek Avaride, Ali Bagheri Dolatabadi, Seyed Aghil Hoseini, Reza Dehbanipour)

pertinent economic indicators subsequent to the implementation of sanctions, it becomes evident that Venezuela's economy exhibited a higher degree of vulnerability in comparison with Iran's. This is due to some factors including Venezuela's greater reliance on petroleum sources and gold mines as well as the corresponding greater focus of sanction agents on these matters, the country's severe internal conflicts, the greater scope of Venezuela's sanctions than that of Iran, and Venezuela's less experience in dealing with sanctions. The foregoing findings do not imply that the adverse economic situations of the two countries since 2017 have been exclusively attributable to the US sanctions, nor do the findings substantiate the complete efficacy of sanctions. Sometimes, incorrect economic policies or the improper implementation of policies, *e.g.*, inadequate budgeting process reforms, failure to decrease dependence on the dollar, lack of diversification in exports (particularly non-petroleum exports), and failure to invest in economic opportunities and platforms, have resulted in dire economic conditions.

The overall effects of sanctions on governments are contingent upon a multitude of political, economic, social, and cultural variables as well as domestic, regional, and international circumstances. Hence, despite the implementation of comparable sanctions on two given states, identical outcomes cannot be anticipated. Notably, although sanctions severely weaken the economies of sanctioned nations, the two cases examined in this study (*i.e.*, Iran and Venezuela) demonstrate that the exertion of economic pressure does not change the political conduct of governing bodies. Therefore, it can be argued that, in contrast to the intentions of those who imposed sanctions, the impacts of sanctions will primarily be felt by casual citizens rather than statesmen. In order to have a clearer analysis in this regard, it is suggested to comprehensively compare the experiences of other states under similar sanctions with those of Iran and Venezuela.

Keywords: Sanctions, Donald Trump, US, Economy, Islamic Republic of Iran, Venezuela.

Article Type: Research Article.

Citation: Avaride, Malek, Bagheri Dolatabadi, Ali, Hoseini: Seyed Aghil & Dehbanipour, Reza (2023). Comparing Effects of US Sanctions against Iran and Venezuela during Donald Trump's Presidency and Analyzing Economic Impacts, *International Political Economy Studies*, 6 (1), 321-353.

مقایسه تأثیر تحریم‌های ایالات متحده علیه ج.ا.ایران و ونزوئلا در دوره ریاست‌جمهوری دونالد ترامپ و تأثیرات اقتصادی آن

مالک آوریده* | علی باقری دولت‌آبادی** | سیدعقیل حسینی*** | رضا دهبانی‌پور****

چکیده

تحریم بخشی از دیپلماسی حاکم بر جهان کنونی است که کشورها از آن به‌عنوان ابزاری برای ارتقای منافع خود در سیاست خارجی استفاده می‌کنند. آمریکا در سیاست خارجی همواره از تحریم به‌عنوان ابزاری علیه کشورهای غیر هم‌سو با خود استفاده کرده است. از جمله این کشورها می‌توان به جمهوری اسلامی ایران و ونزوئلا اشاره کرد که در طی دوره‌های متمادی، به‌خصوص در دوره ریاست‌جمهوری دونالد ترامپ با تحریم‌های شدیدی روبه‌رو شده‌اند. سؤال نوشتار پیش رو این است که تشابه و تفاوت‌های تحریم‌های اعمالی علیه ایران و ونزوئلا چیست؟ و چه تأثیراتی بر اقتصاد دو کشور داشته است؟ مقاله بر این فرضیه استوار است که تحریم‌های ایران و ونزوئلا به‌لحاظ موضوعی و محتوایی شباهت‌های فراوانی با همدیگر دارند و در بخش آثار اقتصادی پیامدهای یکسانی از جمله کاهش تولید و صادرات نفت، جذب سرمایه‌گذاری خارجی، افزایش تورم و بیکاری را تجربه کرده‌اند. از آنجاکه پژوهش به‌لحاظ ماهیت مقایسه‌ای بود برای گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای و برای تجزیه و تحلیل آن از روش تحلیلی - تبیینی استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد هرچند که تحریم‌های مذکور، در مقایسه با ونزوئلا بخش‌های گسترده‌تری از اقتصاد ایران را تحت تأثیر قرار داده است، اما به‌لحاظ اثربخشی، تأثیر آن بر اقتصاد ونزوئلا مخرب‌تر بوده است. همچنین در حالی که در مورد ایران بیشتر تحریم‌ها حاصل دستورهای اجرایی رئیس‌جمهور بود؛ در خصوص ونزوئلا، کنگره مشارکت جدی‌تری داشته است. به‌نظر می‌رسد وابستگی شدیدتر ونزوئلا به درآمدهای نفتی، منازعات شدید داخلی و تجربه کم‌تر این کشور برای مقابله با تحریم‌ها، باعث افزایش آثار تخریبی آن‌ها نسبت به ایران شده است.

کلیدواژه‌ها: تحریم، آمریکا، اقتصاد، جمهوری اسلامی ایران، ونزوئلا.

نوع مقاله: پژوهشی.

* دانشجوی دکتری علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.
 ** دانشیار روابط بین‌الملل، گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران. (نویسنده مسئول)، abagheri@yu.ac.ir

*** استادیار اقتصاد، گروه اقتصاد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.
 **** استادیار علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل، ۱۴۰۲، دوره ششم، شماره اول، ۳۲۱-۳۵۳.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۲۷، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۰۴

ناشر: دانشگاه رازی

© نویسندگان

مقدمه

تاریخ استفاده از تحریم‌های اقتصادی به‌عنوان ابزار سیاست خارجی تقریباً به ۲۵۰۰ سال پیش برمی‌گردد زمانی که آتنی‌ها یک محدودیت تجاری بر دولت شهر مگارا^۱ تحمیل کردند (کوزائف، ۱۳۹۱: ۷) و از آن زمان استفاده از تحریم‌ها قرن به قرن تشدید و تا امروز در سیاست خارجی قدرت‌های بزرگ ادامه داشته است. از جمله کشورهایی که تحت تحریم‌های ایالات متحده قرار گرفته است، می‌توان به جمهوری اسلامی ایران و ونزوئلا اشاره کرد.

از همان سال‌های شروع انقلاب اسلامی در ایران، آمریکا با ادعاهایی مثل حمایت از اقدامات تروریستی، نقض حقوق بشر و تلاش برای دستیابی به سلاح‌های کشتار جمعی اقدام به تصویب و اجرای تحریم‌ها علیه تهران نمود. پس از سال‌ها مذاکره و دیپلماسی میان ایران و قدرت‌های بزرگ، سرانجام برنامه جامع اقدام مشترک موسوم به (برجام) در سال ۱۳۹۴ بین طرفین به امضاء رسید و به‌موجب آن برخی از تحریم‌های آمریکا علیه ایران برداشته شد، اما پس از انتخاب دونالد ترامپ به ریاست جمهوری آمریکا و خروج از برجام در ۱۸ اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۹۷ دستور بازگشت مجدد تحریم‌ها علیه ایران صادر شد.

کشور دیگر تحت تحریم‌های آمریکا، ونزوئلا است. تحریم‌های ایالات متحده علیه ونزوئلا از دوره ریاست‌جمهوری هوگو چاوز^۲ و طی سال‌های ۲۰۱۴ با ادعای فساد و سوءاستفاده از منابع مالی ونزوئلا آغاز شد. از این زمان به بعد، کنگره و وزارت خزانه‌داری با استفاده از قوانین تحریمی و دستورات اجرایی باراک اوباما، اقدام به تحریم مالی مقامات ارشد و برخی از نهادهای ونزوئلا کردند؛ اما پس از اینکه نیکلاس مادورو^۳ جای چاوز را گرفت، کم‌کم اعتراض‌ها نسبت به او و نحوه مدیریتش بر کشور رو به فزونی گذاشت. این اعتراضات پس از انتخاب مجدد وی به ریاست‌جمهوری در سال ۲۰۱۸ بیشتر نیز شد به‌گونه‌ای که برخی کشورها خوان گوییدو^۴، رئیس مجلس شورای ملی را به‌عنوان رئیس‌جمهور موقت قبول کردند.

-
1. Megara
  2. Hugo Chavez
  3. Nicolas Maduro
  4. Hwan Gwaido

بررسی رابطه بین ناطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهرا اوربایی) ۳۲۷

با شعله‌ور شدن تنش‌ها در پی دستگیری چندساعته گوایدو و حمایت سازمان کشورهای آمریکایی^۱ از معترضان، او خود را رئیس‌جمهور موقت اعلام کرد. آمریکا و به‌طور خاص دونالد ترامپ که پیش از این، حمایت خود را از مخالفان مادورو اعلام کرده بودند، با صدور دستورات، لوایح و قوانین تحریمی، سعی کردند در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی محدودیت‌هایی را علیه دولت مستقر اعمال کنند.

با این توضیحات، این سؤال پیش می‌آید که تشابه و تفاوت‌های تحریم‌های اعمالی علیه ایران و ونزوئلا چیست؟ همچنین این تحریم‌ها چه تأثیراتی بر اقتصاد دو کشور داشته است؟ مقاله بر این فرضیه استوار است که تحریم‌های ایران و ونزوئلا به‌لحاظ موضوعی و محتوایی شباهت‌های فراوانی با همدیگر دارند و در بخش آثار اقتصادی پیامدهای یکسانی از جمله کاهش تولید و صادرات نفت، جذب سرمایه‌گذاری خارجی، افزایش تورم و بیکاری را تجربه کرده‌اند.

نکته قابل ذکر این است که تأثیرگذاری تحریم‌ها به عوامل مختلفی بازمی‌گردد. زمان تحریم‌ها، شرایط داخلی کشورها، تحولات منطقه‌ای و جهان، نحوه مدیریت سیاسی کشور و گاه همانند آنچه در سال ۲۰۲۱ اتفاق افتاد شیوع یک ویروس و همه‌گیری آن می‌تواند آثار تحریم‌ها را تشدید کند. این پژوهش به‌هیچ‌وجه قصد ورود به این مباحث و یا پرداختن به موضوعاتی داخلی همچون دست‌کاری نرخ ارز توسط دولت‌ها و پیامدهای اقتصادی آن در دوره تحریم‌ها را ندارد و اثبات مواردی همچون سیاست‌های اقتصادی اشتباه دولت‌ها در زمان تحریم، پژوهش دیگری را می‌طلبد که از دایره این بحث خارج است.

پیشینه پژوهش

در خصوص تحریم‌های آمریکا علیه ایران پژوهش‌های بسیاری انجام شده است. برخی از جدیدترین این آثار عبارت‌اند از: براتی و ترابی (۱۴۰۰) در کتابی با عنوان «جنگ اقتصادی، فهرست تحریم‌های آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران» با بررسی مفهومی پدیده تحریم، فهرست تحریم‌های ایالات متحده علیه ایران از اوایل انقلاب تا امروز را به‌طور دقیق و جزئی کنکاش کرده‌اند. آن‌ها معتقدند که تا سال ۲۰۰۶ تأکید ایالات متحده بر روی

تحریم‌های اولیه و تجاری بود که موفقیت کمی داشت؛ اما استفاده از قانون «وطن‌پرستی»^۱، تأکید بر محدودیت‌های پولی و مالی و تلاش‌ها در جهت بین‌المللی کردن تحریم‌ها بعد از سال‌های ۲۰۰۶ باعث فشارهای سنگین علیه ایران و ایجاد بی‌ثباتی‌های اقتصادی در این کشور شد.

شیرازی و همکاران (۲۰۱۶) در مقاله‌ای با عنوان «آثار تحریم‌های اقتصادی بر صادرات ایران»، با استفاده از آمارهای اقتصادی موجود، افزایش تحریم‌ها را دلیل اصلی کاهش ۳۳ درصدی صادرات سالانه ایران در طی سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۴ می‌دانند. آن‌ها در ادامه ادعا می‌کنند که تحریم‌ها باعث شده صادرات به کشورهایی را که فاصله جغرافیایی زیادی با ایران دارند به شدت کاهش یابد و ادامه این تحریم‌ها، وضعیت را به شدت بدتر و به حوزه‌های اقتصادی دیگر سرایت خواهد داد.

اقبالی و خلیل‌زاده (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «تحریم‌های بین‌المللی به مثابه ابزار اقتصادی در جهت اعمال سیاست خارجی» با بررسی تحریم‌های ایالات متحده، معتقدند که با وجود ذات اقتصادی تحریم، امروزه این امر به تصمیمی سیاسی - اقتصادی تبدیل شده است. به عبارتی دیگر، تحریم‌های ایالات متحده نتیجه سیاسی کردن موضوع ایران توسط گروه‌های سیاسی داخل آن کشور بوده و تأکید بر مباحثی مثل حمایت از هنجارهای حقوق بشری و تعهدات بین‌المللی و مواردی از این دست امری فریب‌کارانه و در تعارض با تمام اسناد مهم بین‌المللی است.

زهرانی (۱۳۸۷) در مقاله‌ای با عنوان «مبانی نظری تحریم اقتصادی علیه جمهوری اسلامی ایران: موانع و چالش‌های نفت ایران» با بررسی برخی از تئوری‌های اقتصادی تحریم‌ها مبنی بر اینکه اگر فشار بر نقاط ضعف اقتصادی کشور هدف به اندازه کافی باشد، کشور مزبور مجبور به تغییر رفتار خواهد شد، به بررسی تحریم‌های اقتصادی علیه ایران می‌پردازد و پاشنه آشیل ایران را بخش انرژی و موفقیت تحریم‌های اقتصادی آمریکا را منوط به بین‌المللی کردن آن‌ها می‌داند.

مطالعه تحریم‌های ونزوئلا، در مقایسه با پژوهش‌های انجام‌شده درباره تحریم‌های ایران،

بررسی رابطه بین نااطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهرا اوریایی) ۳۲۹

کمتر موضوع پژوهش بوده است. یکی از برجسته‌ترین آثار مقاله وایسبروت و ساکس (۲۰۱۹) با عنوان «تحریم اقتصادی به‌مثابه مجازات جمعی: مورد ونزوئلا» است که به واکاوی آثار تحریم‌ها علیه ونزوئلا در طی سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۹ می‌پردازد. آن‌ها ادعا می‌کنند، تحریم‌ها بیشترین آثار را نه بر دولت بلکه بر عموم مردم گذاشته است و به‌طور مستقیم و غیر مستقیم باعث تورم شدید، رکود اقتصادی، تشدید فقر، افزایش مرگ و میر و در نهایت آوارگی مردم شده است.

با توجه به موارد یادشده می‌توان گفت در خصوص مقایسه تحریم‌های آمریکا در دوره ریاست جمهوری دونالد ترامپ علیه ایران و ونزوئلا پژوهش شاخص و برجسته‌ای نگاشته نشده و موضوع مقاله حاضر از هر لحاظ جدید است. همچنین پژوهش‌های انجام‌شده، با نقدهای فراوانی مثل عدم توجه به محتوای تحریم‌های اعمالی، رویکرد تاریخی و کمتر تحلیلی این پژوهش‌ها، عدم توجه کافی به آثار تحریم‌ها بر بخش‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی، تأکید بیش از حد بر رویکرد مطالعه موردی و عدم توجه به رویکرد مقایسه‌ای روبه‌رو هستند؛ بنابراین با توجه به این نقدها، در این پژوهش سعی بر رفع نواقص آثار پیشین و مطالعه دقیق محتوا و آثار تحریم‌های اعمالی بر دو کشور ایران و ونزوئلا است.

چارچوب مفهومی

در زبان انگلیسی از اصطلاح تنبیه^۱ برای واژه تحریم استفاده شده است که می‌تواند هم فشارهای سیاسی و هم اقتصادی را دربرداشته باشد؛ این در حالی است که در ادبیات رایج وزارت خزانهداری آمریکا افزون بر اصطلاح Sanction، از واژه Embargo هم استفاده می‌شود. تحریم، جزئی از دیپلماسی بین‌المللی حاکم بر جهان کنونی است که کشورها از آن به‌عنوان ابزاری برای ارتقاء منافع سیاست خارجی خود و به‌عنوان بدیل اقدامات قهرآمیز نظامی، امنیتی یا تهدید به توسل به نیروی نظامی استفاده می‌کنند (آجیلی و مبینی کسه، ۱۳۹۲: ۶، ۴). به اعتقاد مارینف^۲ «تحریم‌ها محدودیت‌هایی هستند که بر تبادلات اقتصادی رایج به‌منظور تغییر رفتاری خاص در یک کشور اعمال می‌شوند» (جلالی و محمدی، ۱۳۹۳: ۵). نهاد تحریم‌کننده ممکن است یک یا چند کشور و یا سازمان بین‌المللی باشد که از این

---

1. Sanction
2. Marinov

لحاظ می‌توان تحریم‌ها را به یک‌جانبه، چندجانبه و همه‌جانبه تقسیم کرد. در طرف دیگر، کشور هدف قرار دارد که به‌طور مستقیم سیاست‌های تحریمی بر آن اعمال می‌شود. همچنین در تحریم‌های یک‌جانبه، نهاد تحریم‌کننده ممکن است قوه مجریه، مقننه و یا دیگر نهادهای تصمیم‌گیرنده داخلی باشند (علوی و امیری، ۱۳۹۵: ۷).

ازلحاظ محتوا، تحریم‌ها به دو دسته تحریم‌های اقتصادی و غیر اقتصادی تقسیم می‌شوند. تحریم‌های اقتصادی شامل تحریم‌های تجاری و مالی می‌شوند. در تحریم‌های تجاری که تمام تمرکز تحریم‌کننده بر کنترل‌های تجاری^۱ است، صادرات و واردات کالایی خاص مثل صادرات نفت کشور هدف مورد توجه و محدودیت قرار می‌گیرد؛ در حالی که در تحریم‌های مالی، بیشتر بر انسداد روابط بانکی و بیمه‌ای کشور مذکور تمرکز می‌کنند. نکته مهم این است که کشور تحریم‌کننده به دلایلی مثل راحتی نظارت و اجرای تحریم‌های مالی، تعداد بازیگران کمتر این حوزه، اثرپذیری بیشتر بازارهای مالی از تحریم‌ها، وابستگی تعاملات تجاری به بازارهای مالی و امکان کم این بازارها برای دور زدن تحریم‌ها، اقبال بیشتری به تحریم‌های مالی نشان می‌دهند (طغیانی و درخشان، ۱۳۹۳: ۶). از طرف دیگر، تحریم‌های غیر اقتصادی به تحریم‌های سیاسی - دیپلماتیک و تحریم‌های فرهنگی و ارتباطی تقسیم می‌شوند.

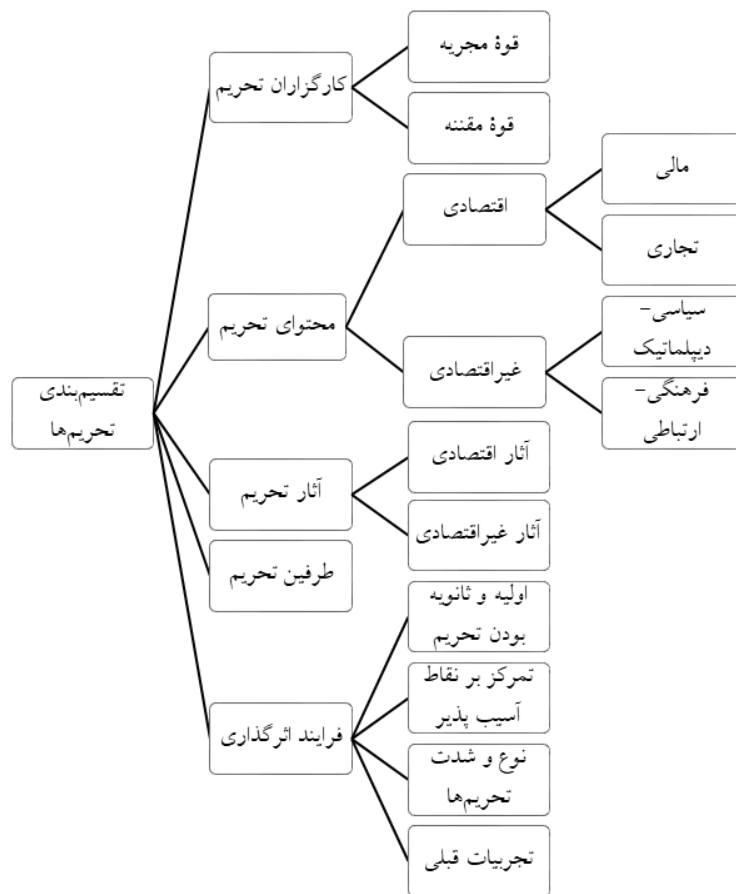
تحریم‌های سیاسی - دیپلماتیک در قالب کاهش سطح مناسبات دیپلماتیک، کاهش و یا جلوگیری از مسافرت مقامات سیاسی و یا ایجاد ممانعت از فعالیت نمایندگی‌های سیاسی کشور مورد تحریم نمود پیدا می‌کند؛ اما در تحریم‌های فرهنگی و ارتباطی بر کاهش یا لغو مبادلات فرهنگی، همکاری علمی و دانشگاهی و یا ایجاد محدودیت‌های ویزایی برای مردم کشور هدف تمرکز می‌شود (جلالی، اکبری، ۱۳۹۳: ۸).

تحریم‌ها به‌لحاظ دامنه به تحریم‌های محدود، میانه و جامع تقسیم می‌شوند؛ که همه آن‌ها باید فرایندهای خاصی را برای موفقیت طی کنند. همچنین درمورد آثار تحریم‌ها به‌مثابه محتوای آن‌ها می‌توان به آثار اقتصادی و غیر اقتصادی تحریم اشاره کرد. نظریه‌پردازان تحریم غالباً آثار اقتصادی تحریم را در حوزه شاخص‌های کلان اقتصادی مثل نرخ تورم و ارز، میزان صادرات و واردات، رشد اقتصادی، نرخ بیکاری و اشتغال و دیگر

بررسی رابطه بین ناطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلآوری، علی نادری و زهرا اوربایی) ۳۳۱

شاخص‌های مهم اقتصادی، ارزیابی می‌کنند.

تحریم‌ها همچنین می‌توانند دارای آثار غیر اقتصادی بر کشور هدف باشند و ارزش‌های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی کشور هدف را به‌طور مستقیم و غیر مستقیم تحت تأثیر قرار دهند. در پژوهش حاضر، بر آثار اقتصادی تحریم بر دو کشور ایران و ونزوئلا تأکید شده است، بنابراین از شرح آثار غیر اقتصادی صرف نظر شده است. نکته آخر، مربوط به فرایندهای اثربخشی تحریم است؛ یعنی اینکه چه اقداماتی باید صورت بگیرد تا تحریم‌ها اثربخشی بیشتری داشته باشند. در این رابطه باید به تعداد متحدان کشور تحریم‌کننده، میزان تمرکز بر حوزه‌های آسیب‌پذیر کشور هدف، تجربه و میزان انطباق‌پذیری کشور هدف با تحریم‌های اعمالی، نوع، محتوا و شدت تحریم‌ها توجه کرد (علوی و امیری، ۱۳۹۵: ۷).

نمودار ۱. چارچوب مفهومی پژوهش

روش پژوهش

روش استفاده‌شده در این پژوهش به‌لحاظ ماهیت، مقایسه‌ای خواهد بود که روشی برای استنباط علمی (توصیفی یا علی) از طریق مقایسه نظام‌مند شباهت‌ها و تفاوت‌های پدیده‌های اجتماعی است در واقع، در روش مقایسه‌ای به کمتر یا بیشتر بودن درجه اختلاف یا تشابه توجه می‌شود (نساج و همکاران، ۱۳۹۷: ۸). همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیلی - تبیینی و برای گردآوری داده‌ها از شیوه کتابخانه‌ای استفاده شده است. بدین صورت که ابتدا داده‌های لازم شامل قوانین کنگره و فرمان‌های اجرایی رئیس‌جمهور آمریکا از پایگاه‌های داده الکترونیک استخراج شد، در مرحله بعد با استفاده از داده‌های اقتصادی بیانگر وضعیت اقتصادی دو کشور و مقالات و کتاب‌های منتشرشده، آثار قوانین تحریمی بر نظام سیاسی و اقتصادی ایران و ونزوئلا بیان شد.

تحریم‌های ایالات متحده آمریکا علیه ونزوئلا

دستورات اجرایی^۱

در دوره ریاست جمهوری دونالد ترامپ، شش دستور اجرایی علیه کشور ونزوئلا، صادر شده است. دستور شماره ۱۳۸۰۸ هرگونه معامله و خرید و فروش اوراق با کشور ونزوئلا را ممنوع کرد، همچنین دستور ۱۳۸۲۷ هرگونه معامله ارز دیجیتالی و دستور ۱۳۸۳۵ برخی تراکنش‌ها و معاملات مرتبط با ونزوئلا را تحریم نمود. در مرحله بعد، دستور شماره ۱۳۸۵۰ بر انسداد دارایی‌های افراد دخیل و کمک‌کننده به وضعیت ونزوئلا تأکید کرد. دستور ۱۳۸۵۷ برای انجام اقدامات مضاعف بر دستور ۱۳۶۹۲ صادر شد. همین‌طور دستور شماره ۱۳۸۸۴ که فرمان انسداد دارایی‌های دولت ونزوئلا را صادر کرد، به‌عنوان آخرین دستور اجرایی دونالد ترامپ علیه ونزوئلا محسوب می‌شود. همچنین دونالد ترامپ بارها با استفاده از دستورات اجرایی رؤسای جمهور پیشین آمریکا حوزه‌های مختلف این کشور را هدف قرار داده است که در این قسمت به شرح آن‌ها خواهیم پرداخت.

تحریم‌های حمل و نقل و کشتیرانی

تحریم کشتیرانی ونزوئلا با ادعای تلاش دولت مادورو برای سرقت منابع طبیعی این کشور

---

1. Executive Order

بررسی رابطه بین نااطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهرا اوریایی) ۳۳۳

و همچنین کمک به دورزدن دیگر تحریم‌های آمریکا تصویب و اجرایی شد. مطابق ادعای وزارت خزانه‌داری آمریکا، دولت مادورو بدون توجه به نیازهای اساسی مردم خود، با فروش منابع حیاتی ونزوئلا در ازای دریافت کمک‌های پزشکی، نظامی و اطلاعاتی کوبا، باعث ضایع شدن حق مردم خود در تعیین خودمختاری، تضعیف نهادهای جامعه مدنی، فساد و نقض حقوق بشر شده است؛ بنابراین مطابق این فرمان‌ها، دارایی این شرکت‌ها، نهادها و افراد مرتبط با آن‌ها مسدود و آن‌ها حق دسترسی به سیستم مالی آمریکا را نخواهند داشت (U.S. Department of Treasury, 2016-2020).

جدول ۱. تحریم‌های حمل و نقل و کشتی‌رانی ونزوئلا

منبع	علت تحریم	شرکت تحریم شده	دستور اجرائی	ردیف
U.S. Department Of State, 2016-2020	حمل و نقل نفت خام ونزوئلا	شرکت‌های کوبا متالز ^۱ ، کارلوتا ^۲ ، ناوبری منسون ^۳ و چندین شرکت دیگر	۱۳۸۵۰	۱
		شش کشتی متعلق به شرکت کوبا متالز		۲
		کشتی اسپرانزا ^۵	۱۳۸۸۴	۳
	تسهیل نقل و انتقالات دولت ونزوئلا			

تحریم‌های مالی مقامات دولتی

تحریم‌های ایالات متحده علیه مقامات دولتی ونزوئلا با ادعاهایی مثل غصب قدرت، تضعیف مجلس شورای ملی و دستگیری مخالفان، فساد و سوء مدیریت، نقض حقوق بشر و آزادی بیان همراه بوده است. در این فرمان‌ها بارها تأکید شده که نزدیکان مادورو، هر روز به ثروتمند کردن خود ادامه می‌دهند، در حالی که مردم این کشور همواره توسط نیروهای اطلاعاتی و امنیتی مورد ظلم و خشنونت قرار می‌گیرند. با توجه به ادعاهای مذکور بسیاری از مسئولین پیشین و فعلی ونزوئلا از جمله رئیس‌جمهور و خانواده او، اعضای هیئت دولت، فرماندهان ارتش، فرمانداران و اعضای نهادهای قضایی و تقنینی، تحریم مالی شدند و کلیه املاک و دارایی‌های آن‌ها در آمریکا مسدود و هرگونه ارتباط و معامله با این افراد ممنوع

1. Cubametales
2. Carlotac
3. PDVSA
4. Mensoon
5. Esperanza

جدول ۲. تحریم‌های مالی مقامات ونزوئلا

ردیف	دستور اجرایی	مقامات تحریم شده	علت تحریم	منبع
۱		اعضای دیوان عالی دادگستری و مقامات مجلس مؤسسان ملی	صدور احکام قضایی علیه مخالفان، تضعیف دموکراسی	
۲		نیکلاس مادورو و خانواده او	سوء مدیریت و تحمیل رژیم اقتدارگرا	
۳	۱۳۶۹۲	دادستان پیشین ^۱ و وزیر خارجه دولت مادورو ^۲	عضویت در شبکه دولت مادورو	
۴		چندین فرماندار و فرماندهان نظامی	نقض حقوق بشر	U.S. Department Of State, 2016-2020
۵		مستولان شرکت ملی برق و معاون وزیر نیرو ^۳	فساد و سوء مدیریت	
۶	۱۳۸۵۰	افراد مرتبط با برنامه غذایی کلاپ ^۴	سوءاستفاده از گرستگی مردم در راستای کنترل آن‌ها	
۷	۱۳۸۸۴	برخی از اعضای ارتش، گاردهای ملی	نقض حقوق بشر	
۸	۱۳۶۹۲	برخی از قضات ارشد	صدور رأی دستگیری خوان گوایدو	

تحریم‌های بانکی و ارزی

وزارت خزانهداری آمریکا همواره به نقاط کانونی بانک‌های ونزوئلا توجه داشته؛ طراحان تحریم ادعا کرده‌اند که سیاست‌های پولی و مالی این بانک‌ها باعث گسترش بحران‌های مالی و افزایش قدرت شبکه مادورو شده است. دستورات اجرایی شماره ۱۳۶۹۲، ۱۳۸۵۰ به‌طور صریح بانک‌های ونزوئلا را عامل نابودی ثروت این کشور و افزایش قدرت دولت مادورو از راه‌هایی مثل تأمین مالی دولت، مدیریت دارایی افراد تحت تحریم، دور زدن تحریم با صدور ارز دیجیتال، اختلاس و فساد ارزی ناشی از نرخ رسمی ارز دانسته‌اند؛ بنابراین آن‌ها را تحریم کردند و همه اشخاص حقیقی و حقوقی آمریکایی را از انجام معاملات مربوط به تأمین اعتبار، ارزها، سکه‌ها و نشانه‌های دیجیتال با افراد تابع و وابسته به

1. Flores de Maduro
2. Alberto Montserret
3. Loggo
4. CLAP

بررسی رابطه بین ناطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهرا اوربایی) ۳۳۵

دولت ونزوئلا منع کردند (U.S. Department of Treasury, 2016-2020).

جدول ۳. تحریم‌های بانکی ونزوئلا

ردیف	دستور اجرایی	بانک‌های تحریم شده	علت تحریم	منبع
۱		بانک مشترک روسیه _ ونزوئلا ^۱	همکاری با شرکت نفت ونزوئلا	
۲	۱۳۸۵۰	بانک توسعه اقتصادی و اجتماعی ^۲ و چندین مؤسسه زیرمجموعه آن	همکاری با مقامات تحریم شده و نابودی ثروت ملی ونزوئلا	U.S. Department Of State, 2016- 2020
۳		بانک مرکزی ونزوئلا		

تحریم‌های نفتی، صنایع و معادن

ونزوئلا در زمینه صنایع و معادنی مثل نفت و طلا درآمد بسیار خوبی دارد. منبع تأمین بیش از ۹۵ درصد هزینه‌های ونزوئلا، نفت است. کاخ سفید ادعا می‌کند که دولت ونزوئلا با سرقت منبع با ارزش نفت و ارسال آن به کشورهای دیگر، در راستای افزایش قدرت خود از طریق خرید فناوری‌های نظامی و اطلاعاتی مبادرت کرده و از این قدرت برای مقابله با مخالفان و نقض حقوق بشر استفاده می‌کنند؛ بنابراین وزارت خزانهداری در اوایل سال ۲۰۱۹ به‌طور ویژه، شرکت ملی نفت ونزوئلا را با ادعای ارائه طرح‌های متنوع برای مقامات این کشور و ایجاد فضایی برای فسادهای میلیاردی و در نتیجه افزایش قدرت ثروتمندان فاسد به‌بهای وخیم تر شدن وضعیت عموم مردم هدف قرارداد.

افزون بر این در حوزه معادن، مقامات آمریکا معتقدند که دولت مادورو با تجاوز به مناطق حافظت شده، جنگل‌زدایی و از بین بردن زیستگاه مردمان بومی، به سوءاستفاده زیست‌محیطی و سیاسی از معدن‌کاوان و غارت درآمدهای حاصل از این معادن مبادرت می‌کند. همچنین، به دلیل عدم توجه دولت به محیط‌زیست و پژوهش‌های زیست‌محیطی این معادن، سلامتی مردم محلی را به خطر انداخته است؛ بنابراین ایالات متحده بخش‌های مختلف صنایع و معادن این کشور را تحریم کرده است (U.S. Department of Treasury, 2016-2020).

1. Evor Finance Mosnar Ban

2. BANDES

جدول ۴. تحریم‌های نفتی، صنایع و معادن ونزوئلا

منبع	علت تحریم	شرکت‌های تحریم‌شده	دستور اجرایی	ردیف
U.S. Department of State, 2016-2020	نابودی ثروت ملی ونزوئلا و گسترش فقر	شرکت نفت ونزوئلا ^۱ و شش کشتی آن		۱
	همکاری با شرکت نفت ونزوئلا	یک شرکت نفت ^۲ ، یک نفت‌کش ^۳ و ۳۴ کشتی شرکت نفت ونزوئلا	۱۳۸۵۰	۲
	تأمین مالی و مادی دولت مادورو	شرکت دولتی مینرون ^۴ ، شرکت فلزات آهنی ونزوئلا		۵
		شرکت مولبری ^۵		۶

تحریم‌های کنگره علیه ونزوئلا

تحریم‌های کنگره آمریکا در دوره مذکور به قانون «دفاع از حقوق بشر و جامعه مدنی در ونزوئلا» محدود می‌شود که در سال ۲۰۱۶ به تصویب رسیده است. این قانون با اشاره به وضعیت وخیم ونزوئلا در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماع، تأکید می‌کند که این کشور بالاترین نرخ تورم نیم‌کره غربی و سومین نرخ تورم در جهان را پس از کشورهای سودان جنوبی و سوریه داشته است. در این قانون گفته شده است که آن‌ها «از سال ۲۰۱۳ به انجام اقداماتی در راستای تمرکز قدرت، سانسور، تضعیف استقلال قضایی قضات، دستگیری و سرکوب معترضان مبادرت ورزیده‌اند»؛ بنابراین رئیس‌جمهور ایالات متحده، در راستای حمایت از توسعه دموکراتیک و ایجاد جامعه مدنی مستقل، قطع خشونت و همچنین شناسایی اشخاص تأثیرگذار در وضع موجود و تحریم آن‌ها، موظف به همکاری با نهادهای منطقه‌ای است (U.S. Congress, 2016/7/7).

تحریم‌های آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران

دستورات اجرایی

در دوران ریاست جمهوری دونالد ترامپ، پنج دستور اجرایی علیه ایران صادر شده است. دستور شماره ۱۳۸۴۶ تمام تحریم‌های آمریکا را که به واسطه برجام، برداشته شده بودند،

1. PDVSA
2. Ballito Bay Shipinng Inc
3. Despina Andrianna
4. Minerven
5. Mulberry

بررسی رابطه بین نااطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهراوریایی) ۳۳۷

دوباره اعمال کرد. یک سال بعد یعنی در ماه می سال ۲۰۱۹، دستور ۱۳۸۷۱، تحریم‌هایی بر صنایع آهن، آلومینیوم، فولاد و مس ایران وضع کرد و دستور ۱۳۸۷۶، رهبری ایران و اعضای دفتر ایشان را تحریم کرد. در نهایت دونالد ترامپ در سال ۲۰۲۰، فرمان شماره ۱۳۹۰۲ و ۱۳۹۴۹ را صادر کرد که به ترتیب، ساخت و ساز، معادن و نساجی و اقلام نظامی را در تیررس خود قرار داد. در عین حال غالب تحریم‌های این دوره، براساس دستورات اجرایی رؤسای جمهور پیشین صادر شده است.

تحریم‌های مالی مقامات دولتی

فرمان‌های اجرایی دونالد ترامپ ادعاهایی همچون کمک به فعالیت‌های نظامی سپاه در خاورمیانه، نقض حقوق بشر، تدوین سیاست‌های ضدآمریکایی و تکثیر سلاح‌های موشکی را به عنوان دلایل تدوین و اجرای تحریم‌ها علیه مقامات ایرانی مطرح کرده‌اند. نقطه اوج این فرمان‌ها، تحریم رهبری جمهوری اسلامی ایران و کارکنان دفتر منسوب به ایشان است که به موجب آن کلیه اموال و املاک این افراد مسدود، از ورود به خاک ایالات متحده آمریکا منع و دسترسی آن‌ها به سیستم مالی ایالات متحده قطع شده است (U.S. Department of Treasury, 2016-2020).

جدول ۵. تحریم‌های مالی مقامات ایران

ردیف	شماره دستور	مقامات تحریم شده	علت تحریم	منبع
۱	۱۳۲۲۴	مدیران شرکت نت بیگارد سماوات و سامان افق جدید	پشتیبانی از سپاه پاسداران	
۲	۱۳۸۷۶	تحریم رهبری و کارکنان دفتر ایشان	تدوین سیاست‌های ضد آمریکایی	U.S. Department of State, 2016-2020
۳	۱۳۲۲۴	فرمانده نیروی هوافضا ^۱ و نیروی سپاه ^۲	سیاست‌های بی‌ثبات‌کننده در خاورمیانه	
۵	۱۳۲۲۴	تحریم چندین نفر از مقامات نظامی و غیر نظامی	تکثیر سلاح‌های موشکی و هسته‌ای	

تحریم‌های نظامی و هسته‌ای

تحریم‌های نظامی، بیشتر تحریم سپاه پاسداران، به خصوص شاخه برون مرزی آن یعنی سپاه

۱. امیرعلی حاجی زاده

۲. محمد پاک پور

قدس را شامل می‌شود. ایالات متحده با این ادعا که فعالیت‌های سپاه پاسداران در خاورمیانه موجب بی‌ثباتی و در عرصه داخلی باعث نقض حقوق بشر شده، همواره خواستار اقدام جدی کشورها برای مقابله با این نهاد نظامی شده است. همچنین در عرصه هسته‌ای، همانند عرصه نظامی، بر تحریم به‌عنوان راهکاری برای مقابله با ایران تأکید شده است؛ بنابراین، تحریم‌های که به‌واسطه برجام تعلیق شده بودند، دوبار برقرار و کلیه املاک و مستغلات نهادهای نظامی در ایالات متحده بلوکه و هرگونه معامله آگاهانه با آن‌ها ممنوع اعلام شد (U.S. Department of Treasury, 2016-2020).

جدول ۶. تحریم‌های نظامی و هسته‌ای ایران

منبع	علت تحریم	نهادهای تحریم‌شده	دستور اجرائی	ردیف
	پشتیبانی از اعضای مقاومت بسیج	بنیاد تعاون بسیج و چندین مؤسسه آن		۱
U.S. Department of State, 2016-2020	کنترل و نظارت بر برنامه‌های هسته‌ای	سازمان انرژی اتمی ایران و ۲۳ شرکت آن	۱۳۲۲۴	۲
	ارتقاء و تأمین ملزومات نظامی و هسته‌ای	شرکت فناوری سانترفیوژ ایران ^۱	۱۳۳۸۲	۳

تحریم‌های بانکی و ارزی

تحریم‌های بانکی ایران، شش ماه بعد از خروج ایالات متحده از برجام، جنبه اجرایی به‌خود گرفت. نقطه شروع این تحریم‌ها، دستورات اجرایی شماره ۱۳۲۲۴، ۱۳۸۴۶ و ۱۳۹۰۸ بود که بسیاری از بانک‌های ایران را با ادعای پشتیبانی از سیاست‌های سپاه پاسداران تحریم کرد؛ که در صدر آن‌ها بانک ملی قرار دارد و در مرحله بعد بانک‌هایی مثل بانک آینده، صادرات، توسعه صادرات ایران، قوامین، سپه، صنعت و معدن، تجارت و مؤسسات وابسته به آن‌ها قرار دارد و در مرحله سوم، کل حوزه بانکی ایران به‌عنوان خط قرمز ایالات متحده تعیین شد. همچنین دونالد ترامپ در سال چهارم ریاست جمهوری خود با صدور دستور ۱۳۹۰۲ بانک‌های ایرانی را که تاکنون از برخی معافیت‌ها برخوردار بودند، به‌شدت تحریم کرد تا آخرین راه‌های دریافت درآمد صادراتی ایران را مسدود کند (U.S. Department of Treasury, 2016-2020).

1. TESA

جدول ۷. تحریم‌های بانکی و ارزی ایران

منبع	علت تحریم	نهادهای تحریم شده	دستور اجرایی	ردیف
U.S. Department of State, 2016-2020	پشتیبانی از سپاه پاسداران و کمک به دوزدن تحریم‌ها	بانک مهر اقتصاد، پارسیان، ملت و برخی از نهادهای وابسته به آن‌ها	۱۳۲۲۴	۱
	استفاده دولت از آن در راستای تأمین مالی سیاست‌های بی‌ثبات‌کننده	۵۰ بانک ایرانی از جمله بانک ملی و شرکت‌های زیرمجموعه آن‌ها	۱۳۸۴۶	۲
	حمایت از سیاست‌های بی‌ثبات‌کننده ایران در خاورمیانه	تحریم معامله با ریال	۱۳۹۰۲	۳
		تحریم ۱۸ بانک ایرانی از جمله بانک کشاورزی، مسکن و...		۴

تحریم‌های نفتی، صنایع و معادن

تحریم صنایع و معادن ایران شامل صنعت نفت، فولاد، مس، خودروسازی و دیگر صنایع فعال می‌شود؛ اما نقطه کانونی آن، صنعت نفت است که بیش از ۷۰ درصد از درآمدهای دولتی ایران را شکل می‌دهد. دونالد ترامپ با ادعای اینکه درآمدهای نفتی هزینه ساخت موشک‌های بالستیک و اقدامات بی‌ثبات‌کننده ایران در منطقه خاورمیانه می‌شود؛ در دستورات اجرایی خود، به این بخش توجه ویژه‌ای کرده و هرگونه فعالیت در این بخش‌ها را ممنوع کرده است؛ همچنین صنایع دیگری مثل خودروسازی، آهن، آلومینیوم و مس با ادعای تأمین مالی، مادی و فنی نیروهای سپاه قدس و مقاومت بسیج در لیست تحریم‌ها قرار گرفته‌اند. آخرین مورد از تحریم‌های ایران در این حوزه، تحریم شرکت‌های مهم مرتبط با صنایع فلزی و فولادی بود که با همان ادعاهای پیشین اعمال شد (U.S. Department of Treasury, 2016-2020).

جدول ۸. تحریم‌های صنایع و معادن ایران

منبع	علت تحریم	شرکت تحریم شده	دستور اجرایی	ردیف
U.S. Department of State, 2016-2020	خرید نفت ایران	یک شرکت چینی ^۱		۱
	نمایندگی مالی مقامات دولتی	چند شرکت بزرگ نفتی چین	۱۳۸۴۶	۲
	کنترل غیر مستقیم توسط نیروهای سپاه پاسداران	صنایع خودروسازی ایران	۱۳۲۲۴	۳
		شرکت شل ^۲ ، تک‌تار، فولاد مبارکه اصفهان و...	۱۳۸۷۱	۴
		تحریم ۱۷ شرکت فولادی	۱۳۹۰۲	۵

1. Zhuhai Zhenrong Company Limited
2. SHell

تحریم‌های حمل و نقل و کشتی‌رانی

در دولت دونالد ترامپ تحریم حمل و نقل و کشتی‌رانی ایران، با احیای تحریم‌های تعلیق‌شده پیشین در دستور اجرایی ۱۳۵۹۹ پیگیری شد و خطوط کشتیرانی و شرکت ملی نفت‌کش ایران با ادعای ارائه خدمات نظامی و امنیتی تحریم شدند. دونالد ترامپ با بیان اینکه ایران از حوزه حمل و نقل خود به صورت پوششی برای صادرات نیرو و سلاح به خاورمیانه و واردات مواد لازم پایگاه‌های موشکی و هسته‌ای خود استفاده می‌کند، با دستورهای اجرایی متعدد، هرگونه ارائه خدمات مالی، تهیه و نگهداری قطعات و سوخت‌رسانی به آن‌ها را ممنوع و همچنین اموال و املاک این شرکت‌ها را مسدود کرد (U.S. Department of Treasury, 2016-2020).

جدول ۹. تحریم‌های حمل و نقل و کشتی‌رانی ایران

منبع	علت تحریم	شرکت تحریم شده	دستور اجرایی	ردیف
U.S. Department of State, 2016-2020	اقدامات پوششی در راستای منافع نظامی ایران	۲۲ کشتی شرکت کشتی‌رانی ایران، ۳۷ نهاد و کشتی شرکت ملی نفت‌کش ایران	۱۳۵۹۹	۱
	حمایت از سپاه پاسداران	کشتی‌رانی جمهوری اسلامی ایران	۱۳۸۴۶	۲
		هوایمایی ملی ایران ^۱ و ۶۷ هوایمایی این شرکت	۱۳۵۹۹	۳

تحریم‌های کنگره آمریکا علیه ایران

بررسی‌ها نشان می‌دهد که کنگره آمریکا در دوره ریاست جمهوری دونالد ترامپ، اقدام قابل توجهی در راستای تحریم ایران انجام نداده است و فعالیت‌های آن به چند لایحه تحریمی و برخی قوانین تصویب‌نشده محدود شده است؛ البته با گذشت زمان، کنگره سعی کرده است با افزایش سرعت خود در تصویب لوایح تحریمی، در رقابت با قوه مجریه عقب نماند.

با همین دیدگاه مجلس نمایندگان، در سال ۲۰۱۸ قانون جامع تحریم ایران، مصوب سال ۲۰۱۰ را اصلاح کردند؛ که بر شناسایی و تحریم حامیان حزب‌الله لبنان تأکید دارد؛ البته پیش از آن، لایحه‌ای با عنوان قانون شفافیت دارایی رهبری ایران در مجلس سنا تصویب شده بود که وزارت خزانه‌داری را به ارائه گزارش درمورد وجوه و دارایی‌های مقامات ایرانی در ایالات متحده، میزان و نحوه استفاده از آن‌ها موظف کرده بود تا مانع استفاده از

بررسی رابطه بین نااطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهرا اورایی) ۳۴۱

این دارایی‌ها در تهیه نیازهای موشکی و نظامی ایران شوند.

برخی از لوایح تحریمی با ادعای ممانعت از گسترش نظامی و هسته‌ای ایران و با تأکید بر اینکه توسعه موشک‌های نظامی در تضاد با منافع آمریکا است، از رئیس‌جمهور می‌خواهد اشخاص و نهادهایی که باعث افزایش توانایی‌های ایران در این حوزه‌ها می‌شوند را شناسایی و مجازات کند. گروه سوم از لوایح تحریمی، به تحریم مقامات ارشد ایران با ادعای نقض حقوق بشر، ارباب و بازداشت‌های غیر قانونی مربوط می‌شود و قوه مجریه را موظف به شناسایی و تحریم این افراد می‌کند (U.S.Congress, 2016-2020).

مقایسه محتوایی تحریم‌های آمریکا علیه ایران و ونزوئلا

بررسی تحریم‌های ایالات متحده علیه ونزوئلا و ایران، تفاوت‌ها و اشتراکات آن‌ها در زمینه‌هایی مثل دلایل، کارگزاران، محتوا و موضوع تحریم‌ها را نشان می‌دهد. مقامات ایالات متحده همواره سرکوب، سوء مدیریت و فساد مقامات دولتی، به‌خصوص مادورو و وفاداران او را دلیل اعمال تحریم‌ها در این کشور دانسته‌اند. در مورد ایران، ماجرا کمی متفاوت است. در طی بیش از چهار دهه از تحریم‌های آمریکا علیه این کشور همواره اتهام‌هایی مثل اقدامات تروریستی، جلوگیری از روند صلح خاورمیانه، فعالیت‌های خطرناک هسته‌ای و موشکی علیه ایران مطرح شده است؛ اما آنچه در دوره دونالد ترامپ به موارد فوق اضافه شد ادعای انجام اقدامات بی‌ثبات‌کننده توسط ایران، در خاورمیانه است که بارها در دستورات اجرایی او تکرار شده است. مقامات کاخ سفید معتقدند که ایران با حمایت از بشار اسد در سوریه، حزب‌الله در لبنان، حماس در فلسطین و شیعیان در عراق به مانعی بزرگ برای صلح در خاورمیانه تبدیل شده است. همچنین در این دوره ادعاهای پیشین مثل، سوء مدیریت، سرکوب داخلی و فعالیت‌های موشکی دوباره بازخوانی شده‌اند.

جدول ۱۰. دلایل اعمال تحریم علیه ایران و ونزوئلا

کشور	سوء مدیریت	مخالفتان و نقض حقوق بشر	سانسور داخلی	تکثیر سلاح‌های کشتار جمعی	تضعیف نهادهای قانونی و منتخب مردم	سوء استفاده از ثروت ملی	حملات سایبری به آمریکا	جلوگیری از روند صلح خاورمیانه	فعالیت‌های موشکی و تروریسم
ایران	√	√	√	√	-	√	√	√	√
ونزوئلا	√	√	√	-	√	√	-	-	-

به‌لحاظ موضوع و موارد تحریمی، مقامات ایالات متحده سعی کرده‌اند مهم‌ترین حوزه‌های درآمدزایی این کشورها را هدف قرار دهند تا با کاهش درآمدها، در بلندمدت آن‌ها را وادار به پذیرش خواسته‌های خود کنند؛ بنابراین ابتدا صنعت نفت به‌عنوان منبع اول درآمد دو کشور و در مرحله بعد، حمل و نقل و کشتی‌رانی و معادن فلزی تحریم شدند. آمریکایی‌ها معتقدند که این دو کشور معادن بدون توجه به نیازهای مردم خود از درآمدهای حاصله از این صنایع، سوءاستفاده می‌کنند و از این راه باعث گسترش فقر در داخل کشور خود شده‌اند.

از میان این صنایع، به‌نظر می‌رسد که اگر نفت دو کشور را کنار بگذاریم، طراحان تحریم بیشتر بر معادن طلای ونزوئلا و درمورد ایران بر صنایع فولاد، پالایشی، پتروشیمی و خودروسازی تأکید داشته‌اند. همچنین در ارتباط با تحریم مقامات دولتی باید گفت که تحریم‌های ونزوئلا بیشتر متوجه مقامات غیر نظامی مثل فرمانداران و شهرداران این کشور هستند، در حالی که تحریم‌های ایران به‌دلیل حساسیت کاخ سفید به فعالیت‌های موشکی، نظامی و هسته‌ای ایران، بر مقامات نظامی و امنیتی و حامیان آن‌ها تمرکز دارد.

پیرو تحریم‌های اخیر، حوزه‌های بانکی و ارزی دو کشور به‌دلیل ارائه خدمات و کمک به افزایش ثروت و قدرت مقامات دولتی، به‌شدت تحریم شده‌اند؛ البته تحریم‌های بانکی ونزوئلا به‌گسترده‌گی تحریم‌های بانکی ایران نیست و در مراحل اولیه تحریم به‌سر می‌برند، در حالی که بانک‌های ایران سال‌هاست که درگیر محدودیت‌های تحریمی هستند. همچنین به‌دلیل وضعیت خاص دو کشور، تحریم‌های موشکی و هسته‌ای را فقط درمورد ایران شاهد هستیم، در حالی که درمورد ونزوئلا می‌توان از تحریم نهادهایی مثل مجلس مؤسسان، دادگستری و برنامه یارانه غذایی موسوم به کلاپ سخن گفت.

جدول ۱۱. محتوای تحریم‌های ایران و ونزوئلا

کشور	صنعت نفت	صنعت گاز	حمل و نقل کشتی‌رانی	نهادهای بانکی و ارزی	صنایع و معادن	مقامات دولتی	نهادهای نظامی	نهادهای اداری و قضایی	تحریم‌های هسته‌ای	صنایع خودروسازی و ساختمان
ایران	√	√	√	√	√	√	√	-	√	√
ونزوئلا	√	-	√	√	√	√	√	√	-	-

مسئله آخر به کارگزاران تحریم مربوط می‌شود. در حالی که رئیس‌جمهور آمریکا با

بررسی رابطه بین نااطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهرا اوریایی) ۳۴۳

هفت فرمان اجرایی و کنگره با دو قانون و چندین لایحه به تحریم ونزوئلا پرداخته‌اند، اما در مورد ایران، اغلب تحریم‌ها از طرف رئیس‌جمهور و براساس فرمان‌های اجرایی جدید و پیشین طراحی شده‌اند و اقدامات کنگره محدود به چند لایحه تحریمی می‌شود.

آثار تحریم‌های آمریکا ایران و ونزوئلا

با توجه به طرح موضوعی و محتوایی تحریم‌های آمریکا علیه دو کشور، در این قسمت به بررسی تغییر و تحولات در بخش‌های گوناگون اقتصادی دو کشور خواهیم پرداخت. با توجه به آمار ارائه‌شده توسط سازمان اوپک، کشور ایران تا پیش از اعمال تحریم‌ها به‌طور روزانه ۳/۵ تا ۳/۸ میلیون بشکه نفت تولید کرده است؛ اما با خروج آمریکا از برجام در ماه می سال ۲۰۱۸، به تدریج این میزان کاهش یافته است، به‌طوری که در سال ۲۰۲۰ به ۱/۹ میلیون بشکه در روز کاهش پیدا کرده؛ به عبارتی دیگر این کشور پس از اعمال تحریم‌ها با کاهش ۴۷/۹ درصدی تولید روزانه نفت روبه‌رو شده است.

جدول ۱۲. تولید روزانه نفت (بشکه) (OPEC, 2016-2020)

کشور	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰
ایران	۳۵۰۵۴۱۶	۳۸۰۶۰۰۰	۳۵۵۸۲۵۰	۲۳۳۶۰۰۰	۱۹۸۱۰۰۰
ونزوئلا	۲۱۶۸۷۵۰	۱۹۱۶۰۰۰	۱۳۳۰۰۰۰	۷۶۸۰۰۰	۵۰۰۰۰۰

در مقابل، کشور ونزوئلا تا پیش از اعمال تحریم‌های نفتی، به‌طور میانگین روزانه ۱/۹ تا ۲/۱ میلیون بشکه تولید داشته است؛ اما با اعمال تحریم‌ها علیه شرکت نفت ونزوئلا در سال ۲۰۱۷، روند کاهش شدید تولید نفت این کشور شدت گرفت؛ به‌طوری که این میزان در سال ۲۰۲۰ به ۵۰۰ هزار بشکه در روز رسید که این امر کاهش ۷۶/۹ درصدی تولید نسبت به پیش از تحریم‌ها را نشان می‌دهد (OPEC, 2016-2020).

جدول ۱۳. صادرات ایران و ونزوئلا (میلیارد دلار) (WTO, 2016-2019)

کشور	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	(۲۰۲۰)
ایران	۷۲/۹	۹۲/۷	۱۰۵/۰	۵۵/۱	اعلام‌نشده
ونزوئلا	۲۶/۶	۳۱/۹	۳۴/۴	۱۶/۴	اعلام‌نشده

مطابق جدول ۱۳، میزان صادرات ایران تا پیش از خروج آمریکا از برجام، رقم ۱۰۵ میلیارد دلار را نشان می‌دهد؛ اما با اعمال تحریم‌ها در میانه سال ۲۰۱۸، این رقم روندی

کاهش به خود گرفت، به طوری که در سال ۲۰۱۹ این میزان به ۵۵/۱ میلیارد دلار رسید؛ که این امر کاهش ۴۷/۵ درصدی صادرات به کشورهای دیگر را نشان می‌دهد. از سوی دیگر در کشور ونزوئلا با اعمال تحریم‌ها به خصوص از سال ۲۰۱۷، میزان صادرات از ۳۱/۹ میلیارد دلار به ۱۶/۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ رسیده است و کاهش ۴۸/۵ درصدی را در صادرات خود تجربه کرده است (WTO, 2016-2019).

جدول ۱۴. واردات ایران و ونزوئلا (میلیارد دلار) (WTO, 2016-2019)

کشور	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	(۲۰۲۰)
ایران	۴۳/۰	۴۹/۴	۴۹/۳	۴۱/۸	اعلام نشده
ونزوئلا	۱۵/۵	۱۰/۵	۱۱/۷	۵/۸	اعلام نشده

افزون بر صادرات، روند واردات دو کشور نیز سیری نزولی داشته است. بدین معنی که میزان واردات ایران از ۴۹/۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ به ۴۱/۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ رسیده و کاهش ۱۵/۳ درصدی در واردات از کشورهای دیگر را تجربه کرده است. از طرفی دیگر، این روند در کشور ونزوئلا از ۱۰/۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ به ۵/۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ رسیده است که این امر کاهش ۴۴/۷ درصدی را نشان می‌دهد. نکته شایان ذکر اینکه، تمرکز کارگزاران تحریم بر روی صنعت نفت و حمل و نقل به عنوان منبع اصلی و تأثیرگذار در رونق صادرات و واردات ونزوئلا، باعث کاهش بسیار زیاد در میزان صادرات و واردات این کشور بوده است (WTO, 2016-2019).

جدول ۱۵. جذب سرمایه‌گذاری خارجی (میلیارد دلار) (UNCTAD, 2016-2020)

کشور	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	(۲۰۲۰)
ایران	۷/۳۹۸	۱۰/۶۴۰	۵/۱۰۴	۴/۹۰۹	اعلام نشده
ونزوئلا	۱/۰۶۸	۰/-۶۸	۰/۹۵۶	۰/۴۲۰	اعلام نشده

مطابق جدول ۱۵ میزان جذب سرمایه‌گذاری ایران طی سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹ به طور پیوسته بالاتر از ۴ میلیارد دلار بوده و حتی در سال ۲۰۱۷ به رقم ۱۰ میلیارد دلار نیز رسیده است^۱، اما با خروج آمریکا از برجام، این میزان به ۴/۹۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ کاهش

۱. مقصود از جذب سرمایه خارجی در اینجا مجموع ارقام قراردادهای منعقدشده ایران با شرکای خارجی برای تکمیل پروژه‌های نیمه تمام نفت و گاز یا سایر سرمایه‌گذاری‌های اولیه در بخش صنایع معدنی است. بلوجود قبیل توجه به بودن ارقام سرمایه‌گذاری بلا، در بسیاری از مواقع به دلیل تحولات داخلی یا خارجی این سرمایه‌گذاری‌ها به‌هنگام جذب، دچار مشکل می‌شود.

بررسی رابطه بین ناطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهرا اوربایی) ۳۴۵
 پیدا کرده است؛ بنابراین ایران با کاهش ۵۳/۸۶ درصدی در میزان جذب سرمایه گذاری خارجی روبه‌رو شده است؛ اما در مورد ونزوئلا وضعیت کمی پیچیده است. به طوری که این کشور در اوایل اعمال تحریم‌ها با کاهش شدید جذب سرمایه گذاری خارجی به خصوص در سال ۲۰۱۷ روبه‌رو شد؛ اما پس از آن، کم‌کم شاهد فراز و نشیب‌هایی بود. با این حال به طور کلی کاراکاس در بازه زمانی قبل و بعد از تحریم‌ها افول ۶۰/۶۷ درصدی جذب سرمایه گذاری خارجی را تجربه کرده است (UNCTAD, 2016-2020).

جدول ۱۶. میزان تورم (درصد) (World Bank. 2016-2020)

کشور	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰
ایران	۹/۴	۱۳	۳۱/۵۰	۳۰/۷	۴۴/۳
ونزوئلا	۲۵۴/۹۴	۴۳۸/۱۲	۶۵۳۷۴/۰۸	۲۰۰۰۰۰/۰	۵۰۰۰۰۰/۰

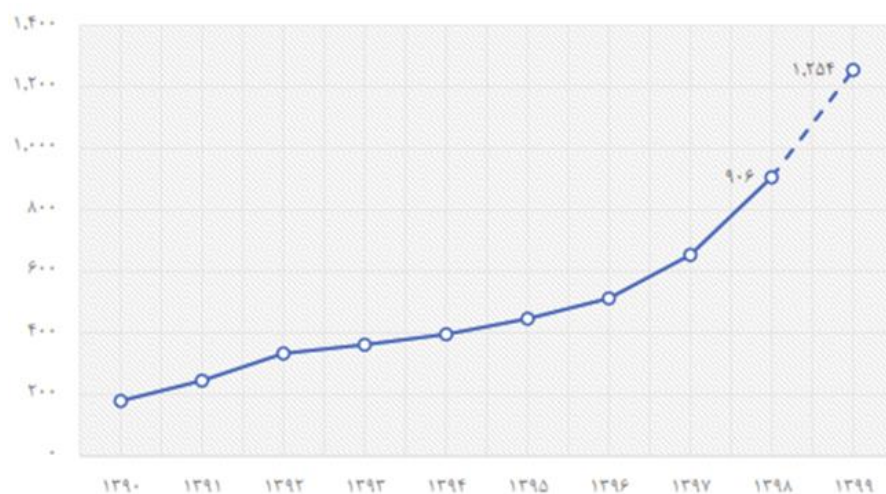
بررسی‌های جدول ۱۷ نشان از آثار تحریم‌ها بر تورم دو کشور دارد. تورم سالانه ایران در سال ۱۳۹۲ (آگوست ۲۰۱۳) به هنگام تصدی دولت از سوی حسن روحانی ۳۶/۸ درصد بود که طی پنج سال پس از آن با شروع اصلاحات اقتصادی و انعقاد برجام روند کاهشی را تجربه نمود و در پایین‌ترین حد خود به ۹/۴ درصد در سال ۱۳۹۵ (۲۰۱۶) رسید؛ اما پس از آن با تشدید تحریم‌ها و بی‌ثباتی‌های اقتصادی، این رقم در سال ۲۰۱۹ روند افزایشی در پیش گرفت و به ۳۰/۷ درصد و نهایتاً در سال ۲۰۲۰ به ۴۴/۳ درصد رسید. در مقام مقایسه در مورد ونزوئلا شرایط بسیار وخیم‌تر بوده است. به طوری که این کشور در سال ۲۰۱۶ با تورم ۲۵۴ درصدی دست و پنجه نرم می‌کرد، اما روزبه‌روز بر وخامت اوضاع افزوده شد، به طوری که آمارهای پنج ماه اول سال ۲۰۲۰ نرخ ۵۰۰ هزار درصدی را به ما نشان می‌دهد که این امر بزرگ‌ترین تورم تاریخ نیم‌کره غربی به‌شمار می‌آید (World Bank, 2016-2020).

جدول ۱۷. نرخ بیکاری (درصد) (International Labour Organization. 2016-2020)

کشور	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	(۲۰۲۰)
ایران	۱۲/۴۳	۱۲/۱	۱۱/۹۹۵	۱۱/۹۹۲	اعلام‌نشده
ونزوئلا	۷/۴۶	۷/۴۲	۸/۲۳	۹/۰۷	اعلام‌نشده

مطابق جدول ۱۷، نرخ بیکاری در ایران نسبت به پیش از اعمال تحریم‌ها تفاوت چندانی نکرده است و حتی تا حدودی بهتر هم شده است؛ البته این شاخص قطعاً در طول

سال ۲۰۲۰ متناسب با نزول سایر شاخص‌های اقتصادی، تغییراتی را متحمل شده است. با وجود آمار بالا، خط فقر در ایران در این سال‌ها روند تصاعدی داشته و در سال ۱۳۹۸ به نسبت سال پیش رشد ۳۸ درصدی را تجربه کرد (رک: نمودار ۲). عمده این فقر، ریشه در افزایش هزینه‌های خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها و بخش مسکن داشت (شهیدی و کاویانی، ۱۴۰۰: ۳۰).

نمودار ۲. خط فقر سرانه تا سال ۱۳۹۸ و برآورد سال ۱۳۹۹ (شهیدی و کاویانی، ۱۴۰۰: ۳۰)

ونزوئلا هم مانند ایران، در اوایل شروع تحریم‌ها نرخ بیکاری ۷/۴۲ درصدی داشت؛ اما پس از اعمال تحریم‌ها این وضعیت بدتر شد و در سال ۲۰۱۹ نرخ بیکاری ۹/۰۷ درصدی را تجربه کرد؛ یعنی به نرخ بیکاری در این کشور، ۱/۶۵ درصد افزوده شده است (ILO, 2016-2020).

جدول ۱۸. نرخ ارز دو کشور نسبت به یک دلار آمریکا (World Bank, 2016-2020)

کشور	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	پنج ماه (۲۰۲۰)
ایران (ریال)	۳۹۴۸۰	۴۲۸۸۰	۱۰۵۰۰۰	۱۲۹۵۹۰	۱۷۳۱۰۰
ونزوئلا (بولیوار)	۹۹۹۳۲	۹۹۷۸۲	۹۹۸۴۸	۲۴۸۴۸۷	۲۴۸۵۰۱

برآوردها از جدول ۱۸ نشان می‌دهد که نرخ ارز در ایران تا پیش از اعمال تحریم‌ها به‌ازای هر یک دلار آمریکا نزدیک به ۴۲۸۸۰ ریال بوده است؛ اما پس از اعمال تحریم‌ها این میزان به‌طور غیر قابل‌کنترلی رو به فزونی گذاشت. به‌طوری‌که آخرین آمارها در سال

بررسی رابطه بین ناطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهرا اوریایی) ۳۴۷

۲۰۲۰ میزان ۱۷۳۱۰۰ ریال را نشان می‌دهد؛ البته در برخی از ماه‌های سال ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ این میزان بیشتر هم شده است؛ اما آخرین آمارهای قبل و بعد از اعمال تحریم‌ها نشان از کاهش ۳۰۳/۶۸ درصدی ارزش ریال نسبت به دلار آمریکا دارد.

در مورد بولیوار ونزوئلا، وضعیت تا حدودی مشابه ایران است. هر دلار آمریکا تا پیش از اعمال تحریم‌های بانکی و ارزی علیه این کشور، به‌طور میانگین برابر با ۹۹ هزار بولیوار بوده است، اما با اعمال تحریم‌ها، ارزش بولیوار به رقم ۲۴۸۵۰۱ بولیوار به‌ازای هر دلار رسید که این کاهش ۱۴۹/۰۴ درصدی ارزش پول ملی ونزوئلا را نشان می‌دهد؛ البته ناگفته نماند، کاهش ارزش پول ونزوئلا را به‌طور کامل نمی‌توان به مسئله تحریم‌ها ارتباط داد؛ زیرا که روند افول ارزش بولیوار از اوایل سال ۲۰۱۶ یعنی پیش از اعمال جدی تحریم‌ها شروع شده بود؛ اما پس از اعمال تحریم‌ها این روند جهشی سریع‌تر یافت (World Bank, 2016-2020).

جدول ۱۹. رشد اقتصادی (درصد) (International Monetary Fund. 2016-2020)

کشور	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰
ایران	۱۲/۵	۳/۷	-۵/۴	-۷/۶	-۵/۰
ونزوئلا	-۱۷/۰	-۱۵/۷	-۱۹/۶	-۳۵/۰	-۲۵/۰

میزان رشد اقتصادی، آخرین شاخصی است که در جدول ۱۹ قابل مشاهده است. تا پیش از اعمال تحریم‌ها، شاخص رشد اقتصادی ایران بر پایه نفت در سال ۲۰۱۶، ۱۲/۵ درصد و در سال ۲۰۱۷، ۳/۷ درصد را نشان می‌دهد؛^۱ اما پس از اعمال تحریم‌ها، سیر نزولی شروع و به -۵ درصد در سال ۲۰۲۰ رسیده است. این امر سقوط ۲۳۵/۱ درصدی را در این شاخص نشان می‌دهد.

در سوی دیگر، کشور ونزوئلا که پیش از اعمال تحریم‌ها با رشد اقتصادی منفی روبه‌رو بود، با اعمال تحریم‌ها وضعیتی وخیم‌تر را تجربه کرد. به‌طوری‌که رشد ۱۷- درصدی این کشور در سال ۲۰۱۶ به ۳۵- درصد در سال ۲۰۱۹ رسید؛ البته این شاخص در سال ۲۰۲۰ رو به بهبودی گذاشت و به ۲۵- درصد رسید؛ اما به‌طور کلی این کشور سقوط ۴۷ درصدی

۱ در نتیجه انعقاد برجام و رفع موانع صادرات نفت و سایر حامل‌های انرژی، رشد اقتصادی ایران در این سال‌ها مثبت شد و پس از اعمال تحریم‌ها دوباره روند نزولی گرفت (آذرمنند، ۱۳۹۸؛ فرج‌زاده و همکاران، ۱۳۹۶).

را در شاخص رشد اقتصادی خود نسبت به پیش از اعمال تحریم‌ها تجربه کرده است. (IMF, 2016-2020).

تجزیه و تحلیل تأثیرات تحریم‌ها

با توجه به مباحث گفته‌شده، در جدول ۲۰، به مقایسه آثار تحریم‌ها بر دو کشور در حوزه‌های مختلف اقتصادی می‌پردازیم.

جدول ۲۰. مقایسه تغییرات ناشی از تحریم‌ها در حوزه‌های مختلف اقتصادی ایران و ونزوئلا (درصد) (IMF, 2016-2020)

کشور	تولید روزانه نفت	صادرات	واردات	سرمایه‌گذاری خارجی	تورم	بیکاری	نرخ ارز (دلار)	رشد اقتصادی
ایران	-۴۷/۹	-۴۷/۵	-۱۵/۳	-۵۳/۸۶	+۲۷۷/۷	+۰/۹	+۳۰۳/۶۸	-۲۳۵/۱
ونزوئلا	-۷۶/۹	-۴۸/۵	-۴۴/۷	-۶۰/۶۸	+۱۱۴۰۵۵/۲	+۲۲/۲	+۱۴۹/۰۴	-۴۷

تجزیه و تحلیل آمارهای اقتصادی دو کشور در دوره‌های زمانی قبل و بعد از تحریم‌ها در جدول بالا نشان می‌دهد که در تولید روزانه نفت، ایران با ۴۷/۹ درصد و ونزوئلا با ۷۶/۹ درصد کاهش روبه‌رو شده‌اند. در حوزه صادرات و واردات، ایران به ترتیب با ۴۷/۵ و ۱۵/۳ درصد و ونزوئلا با ۴۸/۵ و ۴۴/۷ درصد کاهش روبه‌رو شده‌اند. در حوزه جذب سرمایه‌گذاری خارجی، ایران با ۵۳/۸۶ و ونزوئلا با ۶۰/۶۷ درصد کاهش روبه‌رو شده‌اند. همچنین نرخ تورم در ایران ۲۷۷ درصد و در ونزوئلا ۱۱۴ هزار درصد نسبت به پیش از تحریم‌ها افزایش داشته است؛ به‌طوری که کشور اخیر بزرگ‌ترین تورم نیم‌کره غربی را به خود اختصاص داده است. در مورد نرخ بیکاری دو کشور، وضعیت کمی پیچیده است؛ به‌طوری که نرخ بیکاری در ایران، تغییری بسیار جزئی نسبت به پیش از تحریم‌ها را نشان می‌دهد؛ اما در مورد ونزوئلا، این میزان ۲۲/۲ درصد نسبت به پیش از تحریم‌ها افزایش داشته است. همچنین ارزش ریال نسبت به دلار، نزدیک به ۳۰۳ درصد کاهش پیدا کرده است، در حالی که این میزان برای بولیوار ونزوئلا ۱۴۹ درصد بوده است. در نهایت تحریم‌ها باعث کاهش ۲۳۵/۱ درصدی رشد اقتصادی ایران شدند اما این شاخص برای ونزوئلا کاهشی ۴۷ درصدی داشته است.

با وجود اعمال تحریم‌های جامع و کامل‌تر در حوزه‌های محتوایی علیه ایران نسبت به

بررسی رابطه بین ناطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهرا اوربایی) ۳۴۹

ونزوئلا، آثار تخریبی تحریم‌ها بر اقتصاد ونزوئلا به دلایل متعددی، بیشتر بوده است. دلیل اول به وابستگی شدیدتر اقتصاد ونزوئلا به درآمدهای نفتی برمی‌گردد. طبق آمارها، بیش از ۹۵ درصد درآمدهای این کشور به نفت وابسته است، در حالی که این میزان برای ایران نزدیک به ۷۰ درصد است. همچنین برخی از خریداران عمده نفتی ایران از معافیت‌های تحریمی برخوردار بودند، در حالی که این امر در مورد ونزوئلا صادق نبود و حتی طراحان تحریم، به منابع معدنی ونزوئلا که پس از نفت، نقش مهمی در درآمدهای ارزی این کشور دارد، توجه ویژه داشته و این کشور را از منافع اقتصادی آن محروم کرده‌اند.

دلیل دوم به گستره وسیع‌تر دامنه تحریم ونزوئلا نسبت به ایران در دوره مذکور بازمی‌گردد، بدین معنی که کشور ونزوئلا، افزون بر وزارت خزانه‌داری آمریکا، توسط کنگره و برخی از کشورهای اروپایی و آمریکایی هم تحریم شده، اما ایران، حداقل پس از انعقاد برجام، تحریم‌های چندجانبه را تجربه نکرده و حتی در کنگره ایالات متحده، تلاش قابل توجهی در راستای تصویب قوانین تحریمی علیه ایران صورت نگرفته است.

وجود درگیری‌های شدید داخلی و اینکه بسیاری از تحریم‌های آمریکا علیه ونزوئلا با ادعای حمایت از معترضان داخلی اعمال می‌شدند؛ موجب می‌گردید تا نوعی مقبولیت نسبی نسبت به تحریم‌ها علیه دولت در میان جامعه ایجاد شود. همین امر تلاش‌های دولت مادورو برای کاستن از آثار منفی را کاهش می‌داد. حال آنکه جناح‌های مختلف سیاسی در ایران، یک صدا تحریم‌ها را ظالمانه و غیرقانونی می‌خوانند و ترامپ را مقصر شکست برجام معرفی می‌نمایند. این امر شرایط دولت را برای رویارویی با تحریم‌ها آسان‌تر کرده است.

دلیل چهارم در تفاوت اثرگذاری تحریم‌ها، به تجربه تحریمی دو کشور برمی‌گردد. در حالی که ایران پس از انقلاب ۱۳۵۷ همواره با تحریم‌های آمریکا در حوزه‌های مختلف روبه‌رو بوده و با تجربه‌اندوزی از تحریم‌های پیشین، سعی بر واکنش‌کردن و کاهش آثار تخریبی آن‌ها بر اقتصاد خود داشته است؛ اما کشور ونزوئلا دوران کودکی خود در تحمل تحریم‌ها را می‌گذراند. آن‌ها در طی چند سال اخیر، به‌خصوص از سال ۲۰۱۶ تا حدودی به‌طور ناگهانی با سیل عظیم تحریم‌ها روبه‌رو شده‌اند که این امر باعث شد تا آن‌ها نتوانند به‌طور مؤثر با آثار تخریبی این تحریم‌ها مقابله کنند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش فرضیه اصلی مقاله را تأیید نمود و با مرور قوانین کنگره و فرمان‌های اجرایی رئیس‌جمهور آمریکا و نیز ارزیابی وضعیت اقتصادی دو کشور پس از وضع تحریم مشخص شد علی‌رغم وجود شباهت‌های زیاد در موضوع و محتوای تحریم‌های دو کشور، اما آثار مخرب تحریم‌ها بر کشور ونزوئلا نسبت به ایران، بیشتر بوده است. در مورد موضوع و محتوای تحریم‌ها، اشاره شد که تحریم‌های ونزوئلا بیشتر، حوزه‌های صنعتی مثل نفت، معادن، حوزه کشتی‌رانی، مقامات دولتی و البته تا حدودی حوزه بانکی این کشور را شامل می‌شود. در مورد ایران، افزون بر این موارد، باید تحریم ریال، تحریم‌های هسته‌ای و نظامی را به آن اضافه کرد. همچنین کشور ونزوئلا، افزون بر وزارت خزانهداری آمریکا، توسط کنگره و برخی کشورهای اروپایی و آمریکایی هم تحریم شده است، اما در مورد ایران، کم‌توجهی کنگره و عدم تحریم‌های چندجانبه را شاهد بودیم.

در مورد ادعاهای تحریمی گفته شد که ایران همواره به اقدامات بی‌ثبات‌کننده در خاورمیانه، فعالیت‌های خطرناک نظامی و هسته‌ای و مواردی از این دست متهم شده است؛ حال آنکه اتهام دولت مادورو فساد، سرکوب و نقض حقوق بشر بوده است. در عین حال، فساد، سوء مدیریت، سانسور و سرکوب داخلی همواره به‌عنوان دلایل اعمال تحریم‌ها در مورد هر دو کشور وجود داشته است.

همچنین با بررسی تغییرات در حوزه‌های متعدد اقتصادی مثل تولید روزانه نفت، صادرات و واردات، جذب سرمایه‌گذاری خارجی، تورم و دیگر شاخص‌های اقتصادی در فردای اعمال تحریم‌ها نشان داده شد که اقتصاد ونزوئلا نسبت به ایران به مراتب آسیب‌پذیری بیشتری داشته است؛ دلایل این امر وابستگی بیشتر ونزوئلا به نفت و معادن طلا و همچنین تمرکز بیشتر کارگزاران تحریم بر آن، منازعات شدید داخلی آن کشور، گستره بیشتر تحریم‌های ونزوئلا و درنهایت تجربه کم ونزوئلا برای مقابله با تحریم‌ها برمی‌گردد.

یافته‌های بالا به این معنا نیست که وضع اقتصادی نامناسب دو کشور از سال ۱۳۹۷ به بعد صرفاً به تحریم‌های آمریکا بازمی‌گردد یا اثرگذاری این تحریم‌ها را اثبات می‌کند بلکه گاه سیاست‌های اقتصادی اشتباه و یا عمل‌نکردن به سیاست‌هایی مثل اصلاح روند

بررسی رابطه بین نااطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهرا اوریایی) ۳۵۱
بودجه‌نویسی، عدم کاهش اتکا به دلار، عدم تنوع بخشیدن به صادرات به ویژه صادرات غیر
نفتی و عدم استفاده از فرصت‌ها و بسترهای اقتصادی موجب این شرایط شده است.

منابع

- آجیلی، هادی و مبینی کشه، زهرا (۱۳۹۲)، «تحریم نفتی ایران (با تأکید بر تحریم نفتی اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۲)»، *تحقیقات سیاسی و بین‌المللی*، ۵ (۱۵)، ۹۹-۱۳۰.
- آذرمنند، حمید (۱۳۹۸)، «تحلیلی بر علل کاهش رشد اقتصادی»، *دنیای اقتصاد*. ۳۰ خرداد،
<https://www.magiran.com/article/3915438>
- اقبال، میثم و خلیل‌زاده، مونا (۱۳۹۵)، «تحریم‌های بین‌المللی به مثابه ابزاری اقتصادی در جهت اعمال سیاست خارجی»، *فصلنامه تحقیقات جدید در علوم انسانی*، ۸ (۱)، ۲۲۶-۲۰۳.
- براتی، مسعود و ترابی، حامد (۱۴۰۰)، *جنگ اقتصادی، فهرست تحریم‌های آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران*. تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- جلالی، رضا و اکبری، امیر (۱۳۹۳)، «تاریخچه پیدایش تحریم‌ها سیر تحولات تاریخی روابط متعامل و متقابل ایران و آمریکا»، *پژوهشنامه تاریخ*، ۳۵ (۱)، ۱۰۸-۵۷.
- جلالی، محمود؛ صادقی محمدی، ستاره و بابایی، مجتبی (۱۳۹۳)، «ارزیابی تحریم‌های آمریکا علیه ایران در قالب گفتمان حمایت از حقوق بشر»، *تحقیقات سیاسی و بین‌المللی*، ۶ (۱۸)، ۱۱۹-۱۵۲.
- زهرانی، مصطفی (۱۳۸۷)، «مبانی نظری تحریم اقتصادی علیه جمهوری اسلامی ایران: موانع و چالش‌های نفت ایران»، *بررسی مسائل اقتصاد انرژی*، ۲ (۱)، ۲۳-۴.
- شهیدی، زهرا و کاویانی، زهرا (۱۴۰۰)، *مجموعه گزارش‌های پایش فقر: پایش فقر در سال ۱۳۹۹*. تهران: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با همکاری مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- طغیانی، مهدی و درخشان، مرتضی (۱۳۹۳)، «تحلیل عوامل تأثیرگذاری تحریم‌های اقتصادی بر ایران و راهکارهای مقابله با آن»، *راهبرد*، ۲۳ (۷۳)، ۱۴۶-۱۱۵.
- فرح‌زاده، زکریا؛ آماده، حمید و عمرانی، محمد (۱۳۹۶)، «عوامل تعیین‌کننده رشد اقتصادی ایران»، *مجله تحقیقات اقتصادی*، ۳ (۵۲)، ۶۶۳-۶۶۸.
- کوزانف، نیکلای (۱۳۹۱)، «تحریم‌های اقتصادی ایالات متحده علیه ایران: تضعیف عوامل خارجی»، *مطالعات منطقه‌ای*، ۱۳ (۴۶)، ۲۰۰-۱۷۵.
- مرادی، حسین و دهشیار، حسین (۱۳۹۶)، «نقش‌کنگره ایالات متحده در وضع تحریم‌ها علیه ایران»، *فصلنامه تحقیقات سیاسی بین‌المللی*، ۹ (۳۳)، ۱۱۸-۹۳.

نساج، حمید؛ باقری اژی، ابوالفضل و آئینه‌وند، حسن (۱۳۹۷)، «بررسی تطبیقی ایده‌سازان کازانیستان رالز و الگوی حکمرانی در جهان اهل سنت: مطالعه موردی؛ ترکیه و عربستان»، *مطالعات سیاسی جهان اسلام*، ۵ (۳)، ۱۷۱-۱۴۳. doi:10.30479/psiw.2018.1555

References

- Ajili, H. & Mobini Keshe, Z. (2013), The Iranian oil embargo (with an emphasis on the EU oil embargo in 2012), *Political and International Research*, 5 (15), 99-130 (In Persian).
- Azarmand, H. (2019), An analysis of the causes of economic growth decline. *The world of economy*. June 30, <https://www.magiran.com/article/3915438> (In Persian).
- Barati, M. & Torabi, H. (2021), *Economic war, the list of US sanctions against the Islamic Republic of Iran*. Tehran: Islamic Revolution Documentation Center (In Persian).
- Eqbali, M. & Khalilzadeh, M. (2016), International sanctions as an economic tool to implement foreign policy. *New Research Quarterly in Humanities*, 8 (1), 203-226 (In Persian).
- Farajzadeh, Z., Amade, H. & Omrani, M. (2017), Determinants of Iran's economic growth. *Journal of Economic Research*, 3 (52), 663-668 (In Persian).
- International Labour Organization. (2016-2020), *SDG Indicator 8.5.2 – Unemployment Rate*. <https://www.ilo.org> (2023/1/17)
- International Labour Organization. (2016-2020), *SDG Indicator 8.5.2 – Unemployment Rate*. <https://www.ilo.org> (2023/1/17)
- International Monetary Fund (2016-2020), *Real GDP Growth*. <https://www.imf.org/external/datamapper> (2023/1/17).
- International Monetary Fund (2016-2020), *Real GDP Growth*. <https://www.imf.org/external/datamapper> (2023/1/17).
- Jalali, M., Sadeghi Mohammadi, S. & Babaei, M. (2013), Evaluating of US Anti-Iranian Sanctions Under the context of Defending Human Rights. *Political and International Research*, 6 (18), 119-152 (In Persian).
- Jalali, R. & Akbari, A. (2014), The history of the emergence of sanctions, the course of historical developments of interactive and mutual relations between Iran and US. *History Journal*, 35 (1), 57-108 (In Persian).
- Kuzanev, N. (2012), US economic sanctions against Iran: Weakening external factors. *Regional Studies*, 13 (46), 175-200 (In Persian).
- Moradi, H. & Deshyar, H. (2017), The role of the United States Congress in imposing sanctions against Iran. *International Political Research Quarterly*. 9 (33), 93-118 (In Persian).
- Nasaj, H., Bagheri Azhieh, A. & Ainewand, H. (2018), Comparative Analysis of Rawls's Idea of Kazanistan and the Model of Governance in Sunni Islam Case Study: Turkey and Saudi Arabia. *Political studies of Islamic world*. 5 (3), 143-171. doi: 10.30479/psiw.2018.1555 (In Persian).
- Organization of the Petroleum Exporting Countries. (2016-2020), *Monthly Oil Market Report Archive*. <https://www.opec.org> (2023/1/17).
- Shahidi, Z. & Kaviani, Z. (2021), A collection of poverty monitoring reports: monitoring poverty in 2019. Tehran: *Ministry of Cooperation, Labor and Social Welfare in collaboration with the Research Center of the Islamic Council* (In Persian).
- Shirazi, H., Azarbaiejani, K. & Sameti, M. (2016), *The Effect of Economic Sanctions on Iran's Export*. Iran. *Econ. Rev.* 20 (1), 111-124
- Toghiani, M. & Derakhshan, M. (2014), Analysis of the influencing factors of economic sanctions on Iran and solutions to deal with it. *Strategy*, 23 (73), 115-146 (In Persian).
- U.S. Congress. (2016, July 7), *Venezuela Defense of Human Right and Civil Society Extension Act of 2016*. <https://www.congress.gov> (2023/1/17)
- U.S. Congress. (2016-2020), *Iran Sanctions*. <https://www.congress.gov> (2023/1/17)
- U.S. Department Of State. (2016-2020), *Iran-Related Sanctions (Remarks and Releases)*, <https://www.state.gov/iran-sanctions/#Releases> (2023/1/17).

بررسی رابطه بین نااطمینانی سیاسی ناشی از انتخابات... (سید جواد دلاوری، علی نادری و زهرا اوربایی) ۳۵۳

- U.S. Department Of State. (2016-2020), *Venezuela-Related Sanctions (Remarks and Releases)*, <https://www.state.gov/venezuela-related-sanctions/> (2023/1/17).
- U.S. Department of Treasury. (2016-2020), *Iran Sanctions (Executive orders)*, <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/pages/iran.aspx> (2023/1/17)
- U.S. Department of Treasury. (2016-2020), *Venezuela-related Sanctions (Executive orders)*, <https://www.treasury.gov/resource-center> (2023/1/17).
- United nation conference on trade and development. (2016-2020), *Foriegn Direct Investment: Inward and Outward Flows and Stock, Annual*. <https://unctadstat.unctad.org> (2023/1/17)
- Weisbrot, M. & Sachs, J. (2019), *Economic Sanctions as Collective Punishment: The Case of Venezuela. Center for Economic and Policy Research*. <https://cepr.net/images/stories/reports> (2023/1/17)
- World Bank (2016-2020), *WorldDevelopment Indicators, (Inflation)*, <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=IRN> (2023/1/17)
- World Bank (2016-2020), *WorldDevelopment Indicators, (Inflation)*, <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=VEN> (2023/1/17)
- World Trade Organization. (2016-2019), *World Trade Statistical Review 2019*. https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2019_e/wts2019_e.pdf (2023/1/17)
- World Trade Organization. (2016-2019), *World Trade Statistical Review 2020*. https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts2020_e.pdf (2023/1/17)
- Zahrani, M. (2008), *Theoretical foundations of economic sanctions against the Islamic Republic of Iran: obstacles and challenges of Iranian oil. Review of Energy Economics Issues*, 2 (1), 4-23 (In Persian).